

פירש מתן שכרה לומר אם לא תקיימנה זהו עונשו שלא תטול שכר זה וא"כ מאי נפ"מ בין לאו לעשה כיון שהתורה פירשה שכר באה ללמדנו דאין כופין, וצ"ל שאני צדקה דאיכא עשה וגם לאוין דלא תקפוץ ולא תאמץ ויכול להיות שיעבור רק על העשה ולא על הל"ת ויש אשר עובר גם על העשה וגם על הלאוין כמו שפסק הרמב"ם ברפ"ז מהלכות מתנות עניים: מצות עשה ליתן צדקה לעניים כפי מה שראוי לעני אם היתה יד הנותן משגת שנאמר פתוח תפתח את ידך וגו' וכל הרואה עני מבקש והעלים עיניו ממנו ולא נתן לו צדקה עבר בל"ת, הרי משמע מדבריו דאימתי עובר על ל"ת דוקא אם העני מבקש ליתן לו צדקה אבל אם לא מבקש רק רואה את העני הצריך ליתן לו ואינו מבקש עובר על העשה לכן י"ל דלכן פירשה התורה שכר בצדקה ללמדנו שאין כופין על העשה הקלה אבל כאשר העני מבקש ואז עובר גם על ל"ת ע"ז לא קאי המתן שכרה שלא לכופ ולכן כתבו תוס' בצדקה כופין כיון דאיכא לאוין ועל הלאוין לא מצינו בתורה שאין כופין אבל גבי השבת עכ"ל שאי אפשר להפריד הלאו מן העשה שאין בה עשה בלי לאו ולמה כתבה התורה מתן שכרה בצדה אלא ללמדנו שאין כופין.

שלו) במנחת חנוך מצוה מ"ב ד"ה ואע"פ הקשה בסוגיא דיכיר (קדושין ע"ח) מאי פריך הגמ' יכיר למה לי הא נאמן במיגו דאי בעי נותן לו במתנה, הא איכא עבד עברי דעובד את הבן ומסתמא הבכור נוטל בו פי שנים אבל אינו יכול ליתנו במתנה דע"ע אינו נמכר ואינו ניתן במתנה.

אך יש להביא ראיה דע"ע שעובד את הבן אין הבכור נוטל בו פי שנים מפ"ק דב"ב (י"ג.) דא"ל רבא לר"נ לדידך דאמרת לית דינא דגוד או איגוד בכור ופשוט שהניח להן אביהן עבד ובהמה טמאה כיצד עושין וע"ש בתוס' דהיה סבר רבא אם יעבוד לזה יום אחד ולזה שני ימים לא תהיה החלוקה נכונה, ואמאי קשה לו רק לר"נ דלית ליה גוד או איגוד אבל למ"ד יש דינא דגוד או איגוד נחא, הלא היה יכול לומר לו ולדידך נחא הניח להם אביהם עבד עברי שאין יכול למכור ול"ש בו גוד או איגוד איך יחלקו ש"מ דאין הבכור נוטל בו פי שנים בע"ע דירושת הבכור מתנה קריא רחמנא (דף קכ"ד.) ודבר דליתא במתנה ליכא בו פי שנים.

עוד הקשה שם המנ"ח בר"ה עוד מבואר בגמ' קדושין (ס"ט) למה צריך ר' שלמאי ליתן לו עצה לעבור איסור ולגנוב יבא לב"ד ויודה שגנב ואין לו לשלם ועל ממון הודאת בעל דין כמאה עדים וימכר לע"ע ויהי' מותר בשפחה כנענית. ונראה דלא מהני הודאה ע"ז דהא אם אדם חייב איזה חוב כהלואה או שאר חוב ואין לו לשלם אינו נמכר בע"ע לשלם חובו כמ"ש בח"מ (סי' צ"ז סט"ו) אבל אין כופין אותו להשכיר עצמו ולא לעשות שום מלאכה כדי לפרעו וכ"ש למכור בע"ע וא"כ מה חידשה התורה דגנב נמכר בעבד הוא קנס ולא מהני הודאתו למכור לע"ע. (המשך יבוא אי"ה).

תשובה בענין מחלל שבת וגילוח זקן שכתבו אות בס"ת דפסולה מאת הרה"ג החכם הספרדי ר' יעקב חיים סופר זצ"ל בעל המחבר ספרי כף החיים עשר"ע או"ח וי"ד, וקול יעקב על הל' סתו"מ.

ב"ה ט' חשוון תרצ"ב, — כבוד מעלת הרה"ג ש. מאיר הולנדער שליט"א. אחדש"ו, מכתבו הגיעני ומחמת הטירדא ובפרט ימי מועדים לא יכולתי להחזיר לו תשובה עד עתה.

(של"ז)

שלז) שאלה. בהיות שהמנהג שבעת שמסיימים הס"ת ליתן לכל אחד ואחד לכתוב אות בסיום התורה מלעיני כל ישראל והתחלת תיבת בראשית, ומכבדים אנשים מגולחי זקן ומחללי שבת, האם מותר לעשות כן. כי המחלל שבת בפרהסיא פסול וזה כותב אות, או אפשר משום שכותב לשום קדושת ס"ת ושמא עשה תשובה בלבו כמ"ש בקדושין (מ"ט ע"ב) והרי הוא כצדיק גמור וכשר, ואבקש לכתוב לי תשובה ושכמ"ה עכ"ל השאלה.

תשובה. הנה גרסינן במנחות (מ"ב ע"ב) ס"ת, תפילין ומזוזות שכתבם כותי, עכו"ם עבד, אשה וקטן ומומר פסולין שנאמר וקשרתם וכתבתם, כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכו'. ומבואר בשו"ע יור"ד (סי' ב' סעיף ה') דמומר להכעיס אפי' לדבר אחד או שהוא מומר לע"ז או לחלל שבת בפרהסיא, או שהוא מומר לכה"ת אפילו חוץ מב' אלו דינו כעכו"ם עיי"ש ודין הפסולין לכתוב סתו"ם שהבאתי בשם ש"ס מנחות פסקו הש"ע באו"ח (סי' ל"ט), ומשמע מדברי הגמ' והפוסקים דאפי' אם אמרו אלו הפסולין הרינו כותבים לשם קדושת ס"ת או תפילין כתיבתן פסולה. דכיון דדינם כעכו"ם, וכי אם עכו"ם כתב ס"ת ואמר הריני כותב לשם קדושת ס"ת נעשה הס"ת כשר? ועוד משמע מדברי הפוסקים, דודאי אמרו אלו הפסולין לשם קדושת ס"ת ואפי' כתיבתן פסולה. דאם לא אמרו לשם קדושת ס"ת, בלא"ה הס"ת פסול דהא אפי' אדם כשר אם לא אמר בתחילת הכתיבה הריני כותב לשם קדושת ס"ת הס"ת פסול, כמ"ש בספר קול יעקב על יור"ד (סי' רע"ד אות א') בשם כמה פוסקים ועיי"ש. אלא מוכרח שאמרו ואפי' כתיבתן פסולה ולא אמרינן כיון שאמרו לשם קדושה שמא חזרו בתשובה דדבר זה לא ניתן להאמר. ועוד דהא עינינו רואות דעודם בסורם הרע. ואיך נאמר דחזרו בתשובה, ומ"ש להביא ראיה ממסכת קדושין אין שום ראיה משם לענינינו, * כאשר יראה המעיין וא"צ להאריך בזה דדבר מובן הוא, ואם כן כתבו אלו הפסולין בס"ת איזה אות צריך לקלוף ולחזור ולכתוב בקדושה. יעקב חיים סופר

תשובה ע"ד גזירת הממשלה לפתוח החנויות בשבת והעובר יענש במאסר וכו' אם הוא בכלל יהרג ואל יעבור.

בעזרה כ"ו אדר תרח"צ, טורקא.

שוכט"ס לכבוד ידידי הרב הג' החריף ובקי בחדרי תורה, מלא חכמה ודעת ויראת ה' טהורה, מו"ה שמואל מאיר הכהן האללענדער נ"י דומו"ץ בק' טשערנאוויטץ (שלח) והגליל.

הערת המערכת

(*) [יש להסביר, דהתם בקדושין (מ"ט ע"ב) היינו טעמא דחיישינן שמא הרהר תשובה בלבו משום דהוא עצמו אמר לה - ע"מ שאני צדיק" אע"פ שהוא רשע גמור הר"ז מקודשת מספק שמא הרהר תשובה בלבו, יהיינו משום שאמר בפיו - ע"מ שאני צדיק" אנו חוששין שמא באמת נתכוין באיתה שעה לתשובה גמירה אבל בלא אמר לא, ואע"פ שעושה מעשה מצוה כמו צדקה וכתובת אות בס"ת מי"מ תשובה לא היי. ועיין במניח (מציה שס"ד) שהקשה מה מועיל דהרהור תשובה בלבו של המקדש והלא להרמב"ם אין התשובה מועילה בלי וידוי סה עיי"ש שתירץ דמ"מ נעשה כשר מכאן ולהבא והוידוי הוא לכפר על החטא. ועיין בתשו' הרדב"ז שהקשה אמאי המקדש בפסולי עדות אינה מקידשת ניהוש להרהיר תשובה בלבם ותי' דהדבר פשוט דהיינו דוקא היכא שאמר בפיו חיישינן להרהיר בלבי אבל בלא זה לא. וכמו שכתבנו יאכמ"ל. ובעיקר השאלה הדבר משיט דפסול, ועיין בש"ך ביור"ד שם (סי' ב') דמחלל שבת בפרהסיא אפי' סעם אחת נספל אם לא עשה תשובה עיי"ש, ובפמג"ד או"ח בפתיחה (לסי' ל"ב) דאפי' אם הוא מומר לחלל שבת בפרהסיא באיסור דרבנן ג"כ פסול אפי' בדיעבד עיי"ש. ועיין בשו"ת צור יעקב להגאב"ד מפראבונא וצ"ל (סי' קניה וסי' ק"ס) לענין מוסר וגנב עיישיה ואכ"מ. יש"אן.